

et gloriam ejusdem Dei et Domini nostri Jesu Christi, a celebritatis hodiernæ materia. Et ideo quam bonum cui simul cum Patre et Spiritu sancto sit decus et gloria, laus et gratiarum actio, et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen. Hæc igitur sacræ huius solemnitatis est causa, hæc veneranda cunctis et quam jucundum, quam dignum quamque iustissimum est ut, in translatione sacri corporis, omni tripudio gaudeat plebs devota fidelium, cui non dubium est congratulari exercitum etiam angelorum.

NARRATIO

DE CONSECRATIONE ET DEDICATIONE ECCLESIAE CASINENSIS,

AUCTORE

LEONE MARSICANO.

(MURATORI, *Script. Ital.*, t. V, p. 76.)

Operæ pretium mihi videtur, ad laudem et gloriam omnipotentis Dei, qualiter hujus sancti et venerabilis cœnobii nova ecclesia, quove tempore vel a quibus personis funditus renovata, constructa et dedicata sit, ad posterorum memoriam litteris utcumque mandare. Sicut enim detestandi sunt qui ea quæ noverunt celanda, revelant, ita nihilominus ingrati sunt qui ea quæ multorum ædificationi profutura præviderint, celant. Et quamvis non sicut decebit id enarrare me posse confidam, melius tamen hac mea imperitia aliquo modo puto scribendum, quam ad non parvum nostrum dedecus scribendi negligentia reticendum.

Cum igitur sanctissimi et eximii Patris nostri Benedicti in hoc ejus venerabili monasterio Casinensi, quod ipse quondam strenue, Deo duce et fautore, primum construxerat, venerandæ memoriæ domnus Desiderius, septimus et tricesimus successor, divina dispositione ordinatus esset, omnipotenti Deo adeo charus exstitit ac devotus, ut quod suo fideli famulo Benedicto olim promiserat, videlicet quod locus hic, quem tunc gentibus vastandum diripiendumque tradere censuerat, in majorem quam tunc erat statum, famam et gloriam venturus esset, constat ab hoc inchoari et perfici voluisse, cui tantam suæ pietatis gratiam meritis Patris Benedicti concessit, ut inter ferocissimas Northmannorum gentes, quæ non ante multos annos finitimas quasque et contiguas terras occupaverant, tam pacifice tamque quiete consisteret, ut non solum mediocres viri, verum etiam ipsorum principes ac duces libenter ei obedire, ejusque voluntati non aliter quam sui patris ac domini in omnibus parere studerent, nullusque circumquaque manentium esset qui non ejus gratiam et benevolentiam desideraret. In tali igitur pace ac tranquillitate divinitus constitutus, post nonnullas hujus sancti cœnobii a se nobiliter ædificatas officinas atque constructas, tandem aliquando ad renovandum a fundamentis ecclesiam, quæ revera et crescenti in dies fratrum numero, parva et pretiosis-

simo beati Patris Benedicti corporis thesauro indecens erat, non sine divino instinctu animum adjecit, quæ videlicet, ut compendio loquar, anno ab Incarnatione Domini millesimo sexagesimo sexto omninisu et studio ædificari cœpta cum atrio et porticibus suis, in quinque annorum spatio omni est gloria et decore perfecta. Cujus quidem columnas omnes universosque pavimenti lapides ab urbe Roma magno labore et non parvo pretio convexit, ipsamque ecclesiam mirificis operibus et pene temporibus istis incognitis, artificibus ex diversis orbis partibus et ab ipsa quoque regia urbe Constantinopoli maximo ære conductis, decentissime decoravit.

Parietibus autem in circuitu pulchra colorum varietate depictis, absidam, et arcum majorem, et atrium musivo pretiosissimo adornavit. Pavimentum vero totius ecclesiæ tanta tamque mirifica et pene ineffabili cæsurum lapidum diversitate distinxit, ut non lapidibus, sed floribus solum vernare putes. Quæ omnia videri quidem et admirari, ut dignum tamen est, comprehendi vix ab aliquo possunt. Quantitatem autem ipsius ecclesiæ, et qualitatem, seu ornamenta, quoniam non fuit mei propositi ex integro in hoc sermone describere, et alio loco cum reliquis operibus prædicti domni abbatis latius, Deo volente, comite vita, penduntur, id tantum quanta gloria quantaque frequentia sit consecrata, pro posse narrabo.

Venerandæ memoriæ domnus Alexander II papa eo tempore sanctam Romanam Ecclesiam sapientissime et religiosissime gubernabat. Hunc ergo domnus abbas, ut decebat, devotissimus adiit, cunque ut ad tantæ ecclesiæ consecrationem accedere dignaretur, oravit. Quo velociter, utpote præ cunctis ei familiarior, impetrato, Ildebrandum quoque archidiaconum, ac reliquos Romanos episcopos et cardinales officiosissime invitavit. Optimum autem mihi et non contemnendum videtur, nomina et numerum episcoporum et magnatum aliquot qui adfuerunt (cum universos non sit facile reminisci) me-

moriam tradere, quatenus eorum numerositate, innumera etiam populi multitudine, qui tunc undique terrarum confluit, ipsius dedicationis gloria innotescat. Sunt autem hi :

Joannes episcopus Portuensis.
 Joannes episcopus Tusculanensis.
 Ubaldo episcopus Sabinensis.
 Alphanus archiepiscopus Salernitanus.
 Ildebrandus archiepiscopus Capuanus.
 Joannes archiepiscopus Neapolitanus
 Joannes archiepiscopus Surrentinus.
 Girardus archiepiscopus Sipontinus.
 Bisantius archiepiscopus Tranensis.
 Drogo archiepiscopus Tarentinus.
 Erasmus episcopus Signinus.
 Petrus episcopus Anagninus.
 Honestus episcopus Verolensis.
 Ambrosius episcopus Tarracinenis.
 Leo episcopus Cajetanus.
 Pandolphus episcopus Marsicanus.
 Palumbus episcopus Soranus.
 Martinus episcopus Aquinensis.
 Guilelmus episcopus Theanensis.
 Joannes episcopus Calenus, sive Foriclaudiensis, ut est in bulla Alexandri II.
 Petrus episcopus Venafranus.
 Goffridus episcopus Aversanus.
 Joannes episcopus Picænus.
 Maraldus episcopus Pestanus.
 Albertus episcopus Bojanensis.
 Rogerius episcopus Civitatensis.
 Campo episcopus Draconariensis.
 Stephanus episcopus Trojanus.
 Balduinus episcopus Melitensis.
 Joannes episcopus Cannensis.
 Robertus episcopus Florentinensis.
 Nicolaus episcopus Termulensis.
 Guilelmus episcopus Larinensis.
 Petrus episcopus Guardiensis.
 Joannes episcopus Vigiliensis.
 Innacius episcopus Monorbinensis.
 Guilelmus sive Guibertus episcopus Rubbes
 Datto episcopus Ostunensis.
 Petrus episcopus Monopolitanus.
 Joannes episcopus Juvenatiensis.
 Maynardus episcopus Arianensis.
 Arnaldus episcopus Acherontinus.
 Constans episcopus Venusinus.
 Ugo episcopus Hydruntinus.
 Goffridus episcopus Perusinus.
 Theobaldus electus Castellanus, qui videlicet altero post dedicationem die episcopus consecratus est. :

At ex originali diplomate Alexandri II, quod est in archivo Casinensi, habentur præterea hi prælati ecclesiastici interfuisse huic ecclesie Casinensis consecrationi, videlicet :

Ildebrandus archidiaconus S. R. E.
 Petrus Dam. Ost. episcopus

Et post episcopos omnes et cardinales subscribunt, am dicto diplomati.

Ego Firminus card. S. R. E.

Leo card.

Stephanus card. presbyter.

Laudolphus card. presbyter.

Leo card. presbyter, pro omnibus presbyteris cardinalibus, diaconibus et clericis S. R. E.

Monachorum vero quot millia cum suis abbatibus ad tantæ festivitatis gloriam convenerint, nequaquam recoli, quia nec videri quidem omnes poterunt.

Principes autem Capuani, Richardus, et Jordanus filius ejus, et Jordanus Patruus, Gisulphus princeps Salernitanus, Pandolphus princeps Beneventanus, Sergius dux Surrentinus, Raynolphus comes.

Cæterorum autem potentium comitumque, seu nobilium omnium circumquaque terrarum tanta adfuit multitudo, ut eorum numerum nedum nomina recensere, multæ otiositatis indigeat. Quid autem populorum turbam memorem? quæ proculdubio tanta existit, ut non modo totius monasterii ambitum, non modo omnium officinarum etiam tecta compleverit, sed et ipsa quoque itinera ab ipso vertice montis usque ad radices ejus ita frequentia constipatione sua repleverit, ut vix alicui fortissimo aliquo modo inter eos gradiendi facultas esset.

Omnibus igitur his summo gaudio præcipuaque devotione tantæ festivitatis gratia congregatis, summo, ut oportuit, honore dedicata est præfata ecclesia prima die Kalend. Octobrium, die Sabbati, anno divinæ Incarnationis 1071, ind. ix, cum quinque altaribus suis, ex quibus videlicet duo, id est S. Benedicti et S. Joannis præfatus venerabilis papa Alexander manu propria consecravit : altare vero Sanctæ Mariæ Joannes episcopus Tusculanensis ; Sancti vero Georgii Ubaldo episcopus Sabinensis ; Sancti autem Nicolai Erasinus episcopus Signinus consecraverunt.

Peractis itaque omnibus, et missa a Romano pontifice solemniter celebrata, multisque a populo oblati donariis, et non tantum iis qui tunc aderant, sed et universis qui per continuos octo dedicationis dies festivitatis devotione conventuri essent, ab eodem beatissimo pontifice absolutione data, unusquisque gaudens et exultans recessit ad propria. Hujus autem absolutionis gratia tanta devotione tantaque frequentia per continuos octo dies huc undecunque concursus est, ut quasi non se fidelem putaret qui participes tantæ solemnitatis non fieret. Hæc omnia ita fuisse nemo legentium ambigat, quæ utique non ab aliis tradita, sed revera propriis oculis visa descripsimus. Transactis vero a dedicatione hujus ecclesie tribus annis, totidemque mensibus, anno videlicet a Salvatoris Nativitate 1075, incipiente in Non. Januarii, ecclesia B. Bartholomæi apostoli, quæ ad occidentalem partem majoris ecclesie satis decenter sita est, cum grandi iterum lætitia et exultatione cunctorum fratrum honorifice dedicata est a Joanne

Sorano episcopo, ubi etiam non minima particula brachii ejusdem beati apostoli in argentea capsella venerabiliter recondita est.

Eodem etiam anno, post octo circiter menses, reliquæ duæ basilicæ pulcherrimæ in extremis exterioris atrii turrium modo hinc inde locatæ, pari studio et honore sacratæ sunt 4 Idus Septemb.; quarum alteram, quæ a dextra parte ad honorem B. archangeli Michaelis constructa est, prædictus Joannes Soranus episcopus, alteram vero, quæ a læva, ad honorem B. apostolorum principis Petri fundata est, Leo episcopus Aquinensis divino numini, ipso domno abbate omniumque fratrum præsentem conventu, cum magna lætitia et devotione sacrarunt. Porro cum ab hac dedicatione annus jam quartus decimus, et ab Incarnatione Dominica millesimus et nonagesimus voveretur, tribus jam annis, et tribus ac sexaginta diebus, transitu reverendæ ac semper honorifice memorandæ memoriæ Desiderii abbatis elapsis, præsentem atque jubentem domno Oderisio, reverentissimo atque dignissimo successore ipsius, dedicata est ecclesia sancti confessoris Christi Martini, quam prædictus venerabilis abbas Desiderius in loco ipso ubi olim a beatissimo abbate Benedicto constructa fuerat, circa portam scilicet monasterii, mirifice ac pulcherrime in sexdecim marmoreis columnis erexerat, quamque tam musivo quam etiam diversis picturarum coloribus optime decoraverat. Dedicata est autem xiv Kal. Decemb., ipsa videlicet die octavarum ejusdem beatissimi confessoris Christi Martini, feria ii, cum tribus altariis suis, ingenti frequentia ordinis diversi virorum, et maxima universorum lætitia, quorum primum atque præcipuum in honore ipsius B. Martini dedicavit vir venerabilis domnus Joannes episcopus Tusculanensis; illud autem quod ad dexteram ipsius basilicæ situm est, in honore S. Erasmi martyris consecravit domnus Raynaldus episcopus Cajetanus, qui ipso anno ex hoc nostro monasterio eidem ecclesiæ datus fuerat episcopus: tertium vero, quod a parte sinistra statutum est, in honore gloriosi confessoris Christi Ambrosii benedixit domnus Honestus, reverentissimus episcopus Verulanus. Fuere autem cum eis in hac dedicatione episcopi etiam alii tres id est

A Lambertus Alatrinensis, Roffridus Soranus, nec non et Leo episcopus Venafranus. Quod autem tandiu post Patris Desiderii transitum consecratio basilicæ hujus dilata est, hoc fuit in causa, quia et picturæ partem aliquam, et pavimenti non modicam, ad complendum, morte præventus idem abbas reliquerat. Quæ omnia successor illius studiosissime percomplere, et addere quæ necessaria, curavit, et sic eam dedicari, quatenus præmissum est, honorificentissime fecit.

Annis item post ista tribus, et tribus Insuper ac septuaginta diebus exactis, anno scilicet Incarnationis Dominicæ 1094, Indictione secunda, mensis Januarii die tricesima, secunda feria, dedicata est ecclesia Beati Andreae apostoli, præsentem, atque jubentem jam dicto abbate domno Oderisio, qui eandem basilicam a fundamentis extruxerat ab orientali parte majoris ecclesiæ, inter absidam videlicet ipsius et domum infirmorum, habens cæmeterium fratrum a latere dextro, a sinistro vero claustrum, licet parvulum, tamen pulcherrimum. Dedicata est autem a Dom. Raynaldo Cajetano episcopo, jam superius memorato, cum ingenti devotione et exultatione fratrum universorum, ea nimirum die qua castrum quod Frattæ dicitur, ultra omnem spem, meritis beatissimi Patris Benedicti, miseratione divina, recepimus, quod videlicet triennio ante a vicinis Northmannis furatum nobis fuerat atque pervasum, sed die xiiii. . . . Domino auxiliante receptum, atque ob sempiternam illius triumphum memoriam in eadem die consecrationis hoc solemnne statutum. Est autem prædicta basilica instituta ad utilitatem infirmorum fratrum, lignis quidem ac tegulis firmissime contignata, fenestris vitreis optime decorata, diversis sanctorum historiis pulchra colorum varietate depicta, pavimento quoque multimoda incisione marmorum artificiose constructa. Quodque omnibus his est longe præcipuum, multis ac præclaris tam apostolorum quam Martyrum nec non et confessorum Dei reliquiis studiosissime consecrata. Quorum omnium nomina cum reliquarum ecclesiarum pignoribus pariter suis in locis, Domino juvante, scribemus.